

a szavak külön-külön jelentenek. Végtére azt sem tudjuk többnyire, hogy a saját nevünk miért az, ami, gondoljátok csak végig; megszületünk, nem csináltunk semmit, fekszünk a pólóban az anyukánk mellén, meg sem kérdeztek bennünket, máris van egy nevünk, onnantól kezdve így hívnak. Például Kabatek Rudinak. Aki, ha másban nem, ebben biztosak vagyunk, a finomfőzelék rajongója volt.

Szerintem kicsit türelmetlenek vagytok már, hiszen az ígért mesében, most vettem észre, rém lassan haladunk; igazatok van, elkerülhetetlen, hogy Kabatek Rudiról, könyvünk hősről is ejtsek néhány keresetlen szót! Végtére nem lehet kizárólagos főszereplője ennek a történetnek egy főzelék! Kabatek Rudi, az eddigiek alapján biztos kijelenthető, furcsa alak volt. Rossz gyerekek is mondják felületesen az ilyen gyerkőcöket, olyanok, mindenféle felnőttek és tanárok, akik kizárólag a szabályost, a fegyelmezettet, a jó tanulót, az engedelmost tartják egyedül elfogadhatónak. Azt, ami ezektől eltér, sitty-sutty, rossznak ítélik. Kabatek Rudit, nincs mit szépíteni, ide sorolták. Talán pont ezért lett a finomfőzelék híve, mert a legtöbben ti is így vagytok vele, azt, a neve ellenére, rossznak tartja szinte mindenki. Azon veszem észre magam, fegyelmeztelen vagyok én is, ha úgy tetszik, rossz, cikázok ide-oda a mesében, ámbátor ez sem véletlen; elfogult vagyok az úgynevezett rosszak iránt. De visszatérve: Kabatek Rudit figyelmetlennek jellemzi a tanári kar, miközben én inkább szertelennek mondanám. Csapongónak. Álmodozónak. Rossznak nem nevezném, legfeljebb afféle rosszcsontnak. Olyan fiúnak, aki a dolgozatban felcseréli a porzót a bibével, a villamost a trolibussszal, eltéveszti az évszámokat és a fővárosokat, összekeveri a CD-t a DVD-vel, nem találja a számítógép gombjait, például a törlés gomb helyett folyton mentést nyom, valóban, ez mind igaz, viszont csomó egyéb remek tulajdonsággal rendelkezik. Mindenekelőtt fantáziával. Kabatek Rudi ugyanis figyel, ha nem feltétlenül a porzóra és a bibére, de figyel, azaz máson gondolkozik. Ki kell használnom a ziccert: például a finomfőzeléken.

Vörös István

RÁNTOTTA

avagy a múlt receptje

Öregmamával egymás közt svábul beszélünk, de én sokáig azt hittem, hogy az nem is nyelv. Csak vele lehet rajta így beszélgetni. Meg gondolkodni is valami hasonlóan gondolkodtam: németül. Sokkal gyorsabban ment annál, mint mikor magyarul próbáltam meg ugyanazt tenni. Magyarul valahogy végig kellett mondanom az egészet magamban, németül viszont együtt állt a fejemben a szorosán összetartozó mondat szerkezet, mint egy óriási szó. Az, aki lehettem, nem tudott teljesen eltűnni, az, aki lenni készültem, csak nehézségek árán vette át a helyét. Előző életemben egy osztrák szakács voltam, ha nem tévedek.

Elhatároztam, hogy kísérleti úton bizonyítom be, nem tévedek. Megpróbálok főzni. Merész ötlet egy másfél éves gyerektől. Öregmama, aki csak távoli rokonunk volt, és nem a dédnagymamám, azonnal mellém állt. Hadd főzzön az a gyerek. Ha legalább lány lenne, vetette ellen nagymama. Játék csak ez, felelte óma, és ezzel a saját hatáskörébe vonta a dolgot, mert őt azért fogadták föl mellém, hogy ne unatkozzak, ha a nagyszüleimet túlságosan lekötne a munkájuk. Szóval játék. Csak az volt a baj, hogy öregmama korántsem tudott olyan jól főzni, mint a nagymamám. Ezért órá is nagy szükségem volt. Amikor valami süteményhez dagasztott tésztát, szereztem belőle egy öklömnyi darabot, és azt gyúrogattam mindenütt, ahol csak sima felületet találtam.

A baromfiudvaron túl állt a nyárikonyha, amit egyelőre még nem vettünk használatba, mert az időjárás kiszámíthatatlan volt, és a szimpla ablakos helyiséget nem volt könnyű felfűteni, de most mégis ott akartam berendezni titkos laboratóriumomat, így aztán a tésztával is hamarosan oda vettem be magam. Volt bent egy asztal, három fehérre festett lábatlan szék, egy sparhelt, melyben igyekeztem rögtön tüzet is rakni. Óma elkerekedett szemmel nézte másfél éves magabiztosságomat. Volt ott egy nyitott polc, melyen most nem voltak lábasok, volt egy vizespad, melyen most nem állt a két vödör víz, amit a ház előtti kútról kellett hozni. A vödörök és a lábasok a házban voltak, a télen használatos konyhában. A helyiség kicsi volt, alacsony, nem is értettem, hogy nyáron mért kéne ide átköltözni. Az is lehet, hogy nem fogunk,

és csak legenda az egész. Nem volt semmi emlékem arról, hogy milyen itt a nyár. Bár a nyárra egyébként sem emlékeztem. A nyár, amikor az utcákat is fűtik, és meleg van. De ki fűti az utcákat?

Öregmama erre a kérdésemre egyértelműen meg tudott feleli: Isten. Akkor lehet, hogy őneki van köze ahhoz is, hogy az ember él, aztán meghal, és elkezd egy másik életet. Isten valamiféle rendezőelv, túlvilági postázószisztéma. Szóval semmit nem értettem magyarázatából, mert túl rövid volt.

A szomszéd helyiségben levő kukoricagóré mellől lemorzolt csutkákat hordtunk a sparheltbe, és begyűjtöttünk. A falon lógott egy gyűrődészka, és a tálalószekrényben is találtam pár edényt. Most már nem volt elég az a kis elcsent tészta. Több kellett volna. De mi? Tanácstalanul néztem öregmamára. Mit főzzünk? Vagy mit süssünk?

A helyiségbe nem volt bevezetve a villany, de egy hosszú vezeték a kert fölött idehozott némi fényt a házból, bejött az ablak alatt, és egy falon lógó foglalatban végződött, melyben egy százas égő lógott búra nélkül, csak úgy a falnak támaszkodva. A fal fehérre volt meszelve, így jól szét tudta szórni a fényt. A lámpát úgy lehetett le- vagy fölkapcsolni, hogy a házban a zsinór túlsó végén levő dugót kihúztuk a konnektorból, vagy visszacsúsztattuk oda. Szóval mindenben a belső konyhától függtünk.

Végül én adtam ki a rendelkezést: tojásrántotta. Öregmama hozott hátra két hagymát, három tojást, egy darab szalonnát meg egy darab kolbászt. Én tányérokat meg két szelet kenyeret. Ez már kenyérgyári volt, és hiába volt csak kétnapos, enyhe penészszaga volt. Vagy nem is tudom, de valami áporodott szag lengte körül. A kályha vaslapja már fölizzott, bár a helyiségben hideg maradt, mert a falak jobban ontották a télről itt maradt hideget, mint az égő kukoricacsövek a tavaly nyárról eltartalékolt meleget.

Rengeteg minden kell egy egyszerű rántottához is. Egy fél vödör vizet hoztam hátra, tányérokat. Nem akartam, hogy öregmama dirigáljon. Megkértem, hogy mindent csináljunk úgy, ahogy én szeretném. Persze a hozzávalókat még ő választotta ki. Ez is sűgás volt, legszívesebben mindent visszavettem volna, hogy én szedjem össze. Ez kell egy rántottához? Magyarul nem is igen tudtam volna ezekről a bonyolult dolgokról értelmesen beszélni vele. Maradt a titkos nyelvünk, a sváb.

Persze mindenben még a nyelv sem segíthet. Ott állt előttem az asztalon három tojás, két fej vöröshagyma, a szalonna meg a kolbász, de sejtelmem sem volt, hogy mit kell ezekkel kezdeni. Hirtelenjében

még azt se igen tudtam, a tojás világosbarna kemény labdáját hogyan lehet a fehér és sárga ehető valamivé alakítani, amit már ismertem. De persze most jön a lényeg, a kíséret. Ne avval foglalkozzak, mit tudok én, hanem nézzek szét az emlékeimben. Nem, olyanok alig vannak. Az énem alá besöpört emlékekben kell kutakodjak, mintha az ágy alól húznám elő az óriási lavórt, melyben fürödni szoktam. Bár sosem én húzom elő a lavórt, hanem a nagymamám.

Szóval hogyan is csinálta ő? Nem, azt most csalás lenne felidézni, nagymama hogyan készít rántottát, melleleg sosem figyeltem meg. Másvalaki érdekel! Ő! A belső ismeretlen. Azaz én. Aki itt kóvályog a fejemben. Ha igaz az egész. De ha nem lenne igaz, hogyan tudnám kitalálni ezeket a dolgokat, emlékeket? Na, legfeljebb a túlvilági intéző segítségével, akit öregmama emlegetett.

Lecsuktam a szemem. Mit csinálsz Petike, kérdezte öregmama. Mit csinálnék, drága, megnézek kislányként. Vissza az időben? Először azonban nem a múltat láttam, hanem magát az intézőt.

Nem, előbb semmit. Aztán a meg nem értett világ mézhéját feltörtem, szóval ezt kell tenni a tojással is. Feltörtem kérdéseim üvegpoharának szélén, és a világ szétvált fehérre és sárgára. A meg nem értett részre és a múltra. Az elérhetetlenre és arra, amin már túl voltam. Minden sárga lett körülöttem. Kiláttam csukott szemhéjam mögül, láttam a konyhát, láttam öregmamát. És láttam a baromfiudvart körülöttünk, melyre már leszállt a márciusi koraest, hallottam nagyapám zsörtölődését, ahogy a tyúkokat az ólba tereli és bezárja. De amint eltűntek, ezeknek a szárnyasoknak a helyét mások vették át. Az udvarra egy szekér hajtott be. Mindent láttam a sárga sötétben, ahogy csukott szemhéjamon át látni lehetett, és azt is láttam, ahogy öregmama elérzékenyülve figyel, a szeméből egy könnyecsepp gördül le öreg arcán, aztán keresztet vet. A szekeret lovak húzták, de angyalok hajtották. És énekeszó jött velük, nem angyallárma, az énekesek megint mások voltak, nem láthatóak, talán a meg nem értett vagy nem is létező fehér feléből a világnak.

És akkor kirohantam az udvarra, és fölültem a kocsira. A bakra ültem, a kocsis mellé, aki mikor magához ölelt, megéreztem az angyalszagot. Hogy milyen az? Nem is tudom túl könnyen elmondani. Nem kellemes, de nem is bűdös. Azért nem kellemes, mert arra emlékeztem, hogy bár a világ sárgájában élünk, a lelkünk a fehérjéből származik, és nehezen szokik össze a sárgával. A szaporodással és pusztulással, melyeket ebben a pillanatban egyként gusztustalannak találtam. A szaporodást. Hiszen erről beszél a tojás is.

Gyorsan kinyitottam a szemem. Rámosolyogtam a pityergő öregasszonyra. Mit csinálsz, törd fel a tojást, mondtam olyan határozott hangon, mint egy táborig szakács, őt tegezhettem mindig, és különösen akkor tegeztem, ha svábul beszélünk. A magázást svábul el se tudtam képzelni. Hogy mért, nem tudom.

És a hagyma, kérdezte.

Még nem tisztítottad meg?

Ja persze, akkor avval kezdem.

A csatát tulajdonképpen megnyertem, de engem most nem a tulajdonképpeni csatanyerés érdekelt. Úristen, hát persze, hogy nem a rántotta.

Újra be kellett csuknom a szemem, mert a hagyma nagyon marta. Rögtön megint a világ sárga felét láttam, de azt is észrevettem, hogy a dolgok titokzatos rétegekben bújnak meg egymás mögött, alatt, van olyan, amit színről színre nem is láthatunk a szemmaró fedőrétegek miatt.

Fönt ültem a szekéren, és az angyal szárnya, ahogy oldalt fordult a bakon, megsuhintotta az arcomat. Ki se nyitottam a szemem, és föl-kaptam a villát, elkezdtem összekeverni a pohárban a tojássárgáját a fehérjével. Igen, most már nemcsak dirigáltam egy másfél éves gyerek göggyével, hanem valóban tevőlegesen is főzni kezdtem.

A meg nem értett összekeveredett a nemlétezővel, a valóság a lehetetlennel, és a szekerünk megindult. Suhantunk előre, de ez nem tartott sokáig. Elkezdtünk emelkedni.

Vágd föl a szalonnát, ordítottam a szekérről, és még láttam, hogy a konyhában öregmama elkezdte apró kockákra vágni az avasfehér zsír-szalonnát.

Mi több, magamat is ott láttam állni mellette. Milyen helyes kisfiú. De milyen kicsi. Milyen gyenge. Mennyire nem életrevaló. Megértettem, hogy egyáltalán senkinek nem fontos a világban, hogy éljek. Ha ez a néni és a nagyszüleim nem lennének körülöttem, semmi se kötne ehhez a világhoz.

Nem is kötött. Emelkedtünk. Egyre gyorsabban, zenére.

Tedd a tűzre a szalonnát, mondtam valahol lent.

Mért dirigálsz Petike, tudom én, hogy kell.

De azt kell megtudnom, én tudom-e.

Honnan is tudhatnád?

Ez érdekel, pont ez.

Túl merész kísérlet egy másfél éves gyerektől, súgta mellettem az angyal. Már egyenesen fölfelé mozogtunk, a világ sárga csíkokra esett

szét körülöttem, sárga ívekre, mint a hagymakarikák. Bele a kisült zsírba, adtam ki a következő hadparancsot.

Mikor legyen merész az ember, ha nem fiatalon?

Hát mégis élni akarsz? Már megint? Kérdezte az angyal. Vagy nem is ő. Már fölértünk. Ez maga a túlvilági intéző volt. Fehéren és arany színben áramlott felém. Ő? Vagy valami más?

Öregmama ráöntötte a tojást a megüvegesedett hagymára. Jó szag terjengett a helyiségben. Kiszökött az udvarra is. Be a házba.

Élni? Igen, élni akarok.

Most, amikor már mindenki belement, hogy ne kelljen.

Most engem csak az érdekelne, hogy szakács voltam-e előző életemben. Táborig szakács.

Miféle előző életről beszélsz? Nincs előző élet. Csak egy van.

De azok a képek a szakácsról, a gulyáságyúról, az ágyúgolyóról, amely beleszapódik! Honnan jön mindez?

Honnan jön ez a jó szag, kérdezte nagyapám bent a házban.

Az öregasszony meg a gyerek játszadoznak hátul, felelte nagy-mama kicsit kelleetlenül.

Ezt nevezed előző életnek? Ez ugyanúgy te vagy. Neked kell tudni, voltál-e szakács.

De nem tudom.

Tudod te azt, hiszen a kísérletet már elvégezted.

Öregmama kitétte a két tányérra a rántottát. Uram teremtőm, felelte. A kolbászt kifelejtettük.

Nem tudnánk most beletenni?

Nem, nevette el magát, már késő.

Aki egyszer kiszorul a világból, az már soha többé nem szerzi vissza a helyét, mondta a túlvilági irányító, úgyhogy jó lesz, ha vigyázol, felelte, és fehér port szórt rám, amitől valahogy megerősödtem.

Öregmama már sózta és paprikázta a tojást, amikor belépett a kis konyhába nagyapám. Mi ez a jó szag, kérdezte. Hogy maguk micsoda meleget csináltak itt.

Rám nézett. Izzadtan álltam kis pulóveremben, a hajam a homlokomra tapadt. Az arcom kivörösödött. Még kívülről láttam magam, mint már annyiszor, de visszatérőben voltam. Lerogytam a tányérom elé, enni akartam, de a nagyapám homlokomra tapasztotta a kezét.

Ez a gyerek már megint lázas, mondta. Maga nem tud rá vigyázni?

Én vigyázok rá? Mikor ő tanít főzni engem?

Ha nem vigyáz rá, akkor meg minek fizetjük?

Öregmama elvörösödött, lecsapta a villáját, egye meg maga, úgyis azt akarja, nem, kiáltotta és előrerohant a házba.

Nagymama meglátta, és csak annyit kérdezett. Mit mondott már megint az a pokróc?

Fel!

Tessék?

Felmondott.

Szó se lehet róla, nem tudunk mit csinálni Petikével maga nélkül.

Szerinte most is lázas. A végén még én okozom a halálát.

Ő nem teheti ki magát, mert nem is ő vette fel. Neki ehhez semmi köze.

Mi közben hátul tisztán hallottuk ezt a beszélgetést. A francba, morogta nagyapám, a hóna alá kapott szokása szerint, és vitt előre. Mikor a konyhába lépett, ezt mennydörögte, ennek a gyerekek sürgősen le kell feküdni. Aztán öregmamára nézett, és kibökte, amit talán még sose mondott ki, bocsánat.

Öregmamának ennyi elég volt, azonnal munkához látott. Pergett a lefekvés meglehetősen bonyolult filmje. Vízmelegítés, lavór, törülköző, pizsama. Csupa kellemetlen dolog. Láttam, amikor nagyapám a konnektorhoz lépett, és kihúzta a nyárikonyhai lámpa dugóját. Hátul elsötétedett az ablak. Ki eszi meg a tojásrántottánkat? Kiderült, hogy másnap reggelig senki nem ette meg, akkor a nagy sírásomra maga a nagyapám hozta előre. Meg kellett vigasztaljanak, mert éjjel arról álmodtam, hogy egy nagy tóban fürdök, és bepisilem. Ez pedig különösen megalázó ébredést jelentett, mert meleg nyirokból kellett kikelni, az ágyneműn szürke karika éktelenkedett, és fönnállt a veszélye, hogy újra pelenkát húznak rám, amit szívből utáltam.

Nem tudom, meddig lehet ez a gyerek elválasztva a szüleitől.

Mért, azok kik, döbbsentem meg magamban, és egy szót se szóltam. Elkezdtem enni a rántottát. Hideg volt és nem valami ízletes. A kenyér pedig egyszerre száradt és dohos. A közkenyér. Az állami, amire kis cédulát ragasztanak, hogy tudni lehessen, mikor és hol készült. Utáltam a cédulás kenyeret, és azt is, hogy ilyen rossz a reggelim. Lehet, hogy rossz szakács voltam előző életemben?

Erről egyre több emlékem derengett, de az a legnagyobb meglepetés volt, hogy vannak szüleim.

Szülei mindenkinek vannak, súgta a kocsisangyal, aki, úgy látszik, még ott maradt a közelemben.

Mért?

Nehéz kérdés, de ha nem lennének szülei, ő se lenne, mondta.

Lapos gondolat, én ebben nem hiszek, jegyeztem meg. Nekem nincsenek szüleim, gondoltam.

De sajnos ki is mondtam, mert nagyapám odalépett és lekevert nekem egy pofont, majd mielőtt a nők meg tudtak volna szólalni, elbődült: bocsánat!

Azzal nagy mogorván eltűnt a bolt irányában.